

Tēze. Par individuālā darba veicēja tiesisko statusu un tā norobežošanu no darba līguma.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta

2005.gada 9.marta

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 176

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Krauze,
senators R.Namatēvs,
senatore M.Zāgere,

2005.gada 9.martā Rīgā izskatīja atklātā sēdē civillietu sakarā ar prasītāja V.P. pārstāvja R.G. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 24.novembra spriedumu V.P. prasībā pret SIA „Jelgavas autobusu parks” par darba līguma atjaunošanu un noslēgšanu un pretprasībā par goda un cieņas aizskārumu un morālo kaitējumu.

Noklausījies senatora R.Krauzes ziņojumu, V.P. pārstāvja R.G. paskaidrojumu, ka kasācijas sūdzība apmierināma un SIA „Jelgavas autobusu parks” pārstāves M.I. paskaidrojumu, ka spriedums atstājams negrozīts, Senāts

k o n s t a t ē j a

Jelgavas pašvaldības bezpeļņas organizācija „Jelgavas autobusu parks” 1999.gada 25.februārī noslēdza ar prasītāju V.P. kā individuālā darba veicēju līgumu Nr.156 par Jelgavas autobusu parka maršruta tīkla apkalpošanu pasažieru pārvadājumos Jelgavas pilsētā un pasūtījumu pārvadājumos. Saskaņā ar līgumu parks nodeva uzņēmējam transporta līdzekli IKARUS-260.

Ar SIA „Jelgavas autobusu parks” valdes priekšsēdētāja 2003.gada 24. novembra rīkojumu, pamatojoties uz līguma Nr.156 2.9. punktu (uzņēmējs apņemas veikt pasažieru pārvadājumus stingri pēc parka noteiktā grafika un rīkojuma, atbilstoši apstiprinātiem braukšanas maksas tarifiem) un saskaņā ar 7.2. sadaļu "...par ievērojamiem pārkāpumiem darba režīmos...", līgums tika pārtraukts.

V.P., pamatojoties uz Civillikuma 1439., 2178.-2183., 2212. pantu, Darba likuma 28.panta otro daļu, 51., 81., 82.pantu, Autopārvadājumu likuma 30.pantu, 2003.gada 23.decembri cēla prasību pret SIA „Jelgavas autobusu parks”, kurā lūdza atzīt viņa atstādināšanu no darba par nelikumīgu un atjaunošanu darbā, darba līguma noslēgšanu un zaudējumu atlīdzību par laika posmu no atstādināšanas līdz tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienai. Prasītājs 2004.gada 8.jūnijā izteica prasību jaunā redakcijā lūdzot atzīt, ka no 1999.gada 25.februāra līdz 2003.gada 24.novembrim starp prasītāju un atbildētāju pastāvēja darba tiesiskās attiecības, atjaunot viņu darbā un noslēgt ar viņu darba līgumu uz nenoteiktu laiku un atzīt par spēkā neesošu 1999.gada 25.februāra līgumu Nr.156.

SIA „Jelgavas autobusu parks” 2004.gada 26.februārī ceļa pretpasību, lūdzot piedzīt no V.P. par labu SIA „Jelgavas autobusu parks” Ls 1000 par pasažieru goda un cieņas aizskārumu un morālā kaitējuma nodarīšanu.

Jelgavas tiesa 2004.gada 14.jūnijā nosprieda prasību un pretpasību noraidīt. Tā kā tiesas spriedums daļā par SIA „Jelgavas autobusu parks” pretpasības pret V.P. noraidīšanu nav pārsūdzēts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.panta otro daļu, nepārsūdzētajā daļā spriedums stāties likumīgā spēkā.

Izskatījusi prasītāja pārstāvja apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2004.gada 24.novembra spriedumu prasību par darba līguma atjaunošanu un noslēgšanu noraidīja.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1403.pantu, kas nosaka, ka tiesisks darījums ir atļautā kārtā izdarīta darbība tiesisku attiecību nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai, un Civillikuma 1533.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām (1470.p.) ar nolūku savstarpēji saistīties, prasību noraidījusi.

Saskaņā ar LR Likuma „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu” individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu vai izņēmusi reģistrācijas apliecību. Prasītājs šādu patentu iegādājies 1998.gada 30.decembrī. Vadoties no iepriekšminētās likuma normas, tiesa atzinusi, ka prasītājs ir uzņēmējs.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasītājs nepamatoti atsaucas uz to, ka 1999.gada 25.februārī noslēgtais līgums neatbilst normatīvajiem aktiem, Ministru kabineta noteikumu Nr.348 „Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi” 1., 11., 11.4., 31 punktiem un „Autopārvadātāju likuma” 30.panta otrai daļai.

Civillietu tiesu kolēģija norādījusi spriedumā, ka gadījumā, ja SIA „Jelgavas autobusu parks” nav ievērojis prasītāja norādītos normatīvos aktus, šie pārkāpumi nevar būt par pamatu prasībai noslēgt ar prasītāju darba līgumu”. Ja atbildētājs, kas realizē komercdarbību, izvēlēties piedāvāt citu sadarbības veidu, kas viņam ir ekonomiski un komerciāli izdevīgs, un prasītājs šādam sadarbības veidam piekritis, tad tas nevar būt pamats prasības apmierināšanai.

Saskaņā ar Civillikuma 2235.pantu, pārvadātājam ir tiesības piesaistīt uz darba līguma, uzņēmuma līguma, vai kāda cita līguma pamata personas, šajā gadījumā individuālā darba veicēju. Puses šādā kārtā vēlējušās sadarboties un līgumu noslēguši, izsakot gribu brīvi - bez maldības, spaidiem vai viltus, jo pretējais netika pierādīts.

Kas attiecas uz prasītāja norādīto argumentu, ka pastāvošās attiecības starp pusēm saskaņā ar Civillikumu un Darba likumu ir darba līguma attiecības, kuras ar nolūku apslēptas aiz uzņēmuma līguma, un kurš saskaņā ar Civillikuma 1439.pantu, atzīstams par simulatīvu, tiesa atzinusi, ka lietā tādi pierādījumi nav gūti.

Darba likuma 28.panta otrā daļa. nosaka, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs - maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus. Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka tādi apstākļi nav konstatēti.

Civillietu tiesu kolēģija secinājusi, ka starp pusēm nav pastāvējušas darba attiecības, bet noslēgtais 1999.gada 25.februārī līgums ir vērtējams kā darbuzņēmuma līgums un nomas līgums par transporta līdzekļa iznomāšanu Jelgavas autobusu parka maršruta tīkla apkalpošanai. Prasītājs pats maksājis par sevi likumā paredzētos nodokļus.

Apelācijas instances tiesa arī konstatējusi, ka saskaņā ar Darba likuma 59.pantu darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājama atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas. Konstatēts, ka atbildētājs nav maksājis prasītājam, bet gan prasītājs ir norēķinājies ar atbildētāju, kas noteikts līguma Nr.156 4.daļā. Tiesa uzskata, ka šī līgumslēdzēju noteiktā norēķinu kārtība nav uzskatāma par darba algu.

Kasācijas sūdzībā V.P. pārstāvis R.G. lūdz Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 24.novembra spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesai.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesai, pareizi piemērojot Civillikuma 2235.pantu, vajadzēja atzīt, ka ar 1999.gada 25.februāra līgumu Nr.156 nodibinātas darba tiesiskās attiecības.

Apelācijas instances tiesa nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Darba likuma 28., 39., 59.pantu un Civillikuma 2178., 2179. un 2181 .pantu.

Saskaņā ar Civillikuma 2179.panta otro daļu ar darba līgumu uzņemtas saistības mērķis ir „darbs vispār”. Pasažieru un pasūtījumu pārvadāšana Jelgavas autobusu parka maršrutos ir „darbs vispār”.

Saskaņā ar 1999.gada 25.februāra līgumu Nr.156 prasītājam bija jāievēro atbildētāja noteiktā darba organizācijas kārtība (Darba likuma 28.panta otrā daļa, 39.pants).

Prasītājs veicis pasažieru pārvadājumus, izmantojot atbildētājam piederošu transporta līdzekli no 1999.gada 25.februāra līdz 2003.gada 24.novembrim. Šīm attiecībām ir bijis ilgstošs raksturs.

Tādējādi apelācijas instances tiesa ir konstatējusi vairākas pazīmes, kas ļauj kvalificēt 1999.gada 25.februāra līgumu Nr.156 kā darba līgumu.

Tiesas kolēģija ir nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Darba likuma 59.pantu, jo 1999.gada 25.februāra līguma Nr.156 4.punktā noteiktais pilnībā atbilst šīnī pantā definētās darba samaksas kā „jebkura cita veida atlīdzības saistībā ar darbu” jēdzienam.

Senāts, pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris kasācijas sūdzības motīvus, a t z ī s t, ka Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedums atceļams.

Strīds tiesā ierosināts par b/o „Jelgavas autobusu parks” un parka darbinieka V.P. 1999.gada 25.februārī noslēgtā līguma likumību. Apelācijas instances tiesa, izskatot strīdu, nav izvērtējusi visus ar minētā līguma noslēgšanu saistītās abu pušu tiesiskās attiecības. Ar to tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta noteikumus.

Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasītājs V.P. Jelgavas autobusu parkā strādā no 1969. gada. Noslēdzot 1999.gada 25.februāra līgumu, ar kuru darba tiesiskās attiecības tiek pārveidotas par civiltiesiskām saistību tiesību vai komerciālām attiecībām, tiesa nav izvērtējusi apstākļus, kas apliecina šī darījuma pretlikumību (Civillikuma 1592. pants). Tāpēc nepietiek, ka apelācijas instances tiesa vērtējusi apstrīdētā līguma simulatīvo raksturu, bet nepieciešams vērtēt arī tā atbilstību likuma prasībām saskaņā ar Civillikuma 1592. panta noteikumiem. Darba līguma laušana un prasītāja atļaušana no darba nav notikusi. Prasītājs kā pirms 1999. gada 25. februāra līguma noslēgšanas tā arī pēc tā izpildījis pienākumus, kas saistīti ar pasažieru pārvadāšanu. Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi šī līguma saturu un nosacījumus un tā atbilstību likuma „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka

vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" I nodaļā dotajam individuālā darba darītāja jēdzienam. Kā norādīts likumā, individuālais darba ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu vai izņēmusi reģistrācijas apliecību, veic patstāvīgi saskaņā ar šī likuma VIII nodaļas noteikumiem. Tiesa nav izvērtējusi apstākli, ka noslēgtais līgums neapliecina to, ka prasītājs līgumā noteiktos pienākumus veic kā patstāvīga fiziskā persona, t.L, kā individuālā darba veicējs. Šajā sakarībā nav izvērtētas Jelgavas autobusu parka saistības, kas norādītas līguma 2. punktā (2.1. līdz 2.8. apakšpunktā) un kuras uzņēmis Jelgavas autobusu parks. Nav izvērtētas pretrunas starp līguma 2. punkta 2.9. līdz 2.17. apakšpunkta nosacījumiem un likuma „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" VIII nodaļas noteikumiem, kuri regulē individuālā darba svarīgākos noteikumus.

Patiesībā ar šo līgumu noteikts atbildētājam saistošs darba režīms, kas izriet arī no atbildētāja 2003.gada 24.novembra rīkojuma par līguma izbeigšanu sakarā ar darba režīma pārkāpumiem.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 24.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai apelācijas kārtībā.

Atmaksāt V.P. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latus).

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

R.Krauze

Senators

R.Namatēvs

Senatore

M.Zāģere